

9. SINIF COĞRAFYA DERSİ ÜNİTE BAZLI 100 SORU VE CEVAP ÇALIŞMA KAĞIDI

1. ÜNİTE: COĞRAFYANIN DOĞASI

- 1. Doğal ortam nedir ve "doğa olayı" kavramı neyi ifade eder?** İnsanın etkisi olmadan, insan ve insani unsurların dışında kalan yere doğal ortam denir. Doğal ortamı oluşturan unsurlarda (hava, su, yer kabuğu vb.) meydana gelen değişimlere ise doğa olayı adı verilir.
- 2. Doğal ortamı oluşturan beş temel küre hangileridir?** Taş küre (litosfer), hava küre (atmosfer), su küre (hidrosfer), buz küre (kriyosfer) ve bu dört ortamda canlıların yaşadığı yaşam küresi (biyosfer).
- 3. Jeomorfoloji biliminin inceleme alanı nedir ve hangi yardımcı bilimlerle etkileşim içindedir?** Litosfer unsurlarını, yer şekillerini, bunların oluşum süreçlerini ve dağılışını inceler. Jeoloji, litoloji, petrografi, jeofizik ve kimya bilimlerinden destek alır.
- 4. Hidrografya (Sular Coğrafyası) hangi bilim dalları ile veri paylaşımı yapar?** Deniz, göl ve akarsu gibi su ortamlarını inceleyen bu dal; hidroloji, hidrojeoloji, oseonografya (okyanus bilimi), limnoloji (göl bilimi) ve potamoloji (akarsu bilimi) ile etkileşim halindedir.
- 5. Biyocoğrafya biliminin çalışma konusu nedir ve hangi botanik/zooloji dallarıyla ilişkilidir?** Biyosferdeki bitki ve hayvan topluluklarının genel özelliklerini ve yeryüzündeki dağılışını inceler. Biyoloji, botanik ve zooloji bilimleriyle doğrudan ilişkilidir.
- 6. Coğrafi sorgulama sürecinde kullanılan "Beş Temel Soru" hangileridir? Ne? Nerede? Ne zaman? Neden orada? ve Neden önemli? sorularıdır.**
- 7. "Coğrafi Bakış Açısı"na sahip bir öğrenci, yeni inşa edilen bir köprüyü incelerken hangi beceriyi kullanır?** Coğrafi bakış açısına sahip bir birey; coğrafi ortama ait unsurları, olayları ve bunlar arasındaki etkileşimleri çözümleyebilme becerisini kullanarak köprünün doğal çevreye etkisini ve ekonomik önemini sorgular.
- 8. Beşerî ortam ile coğrafi ortam arasındaki fark nedir?** Beşerî ortam, insanın faaliyetleri sonucu doğal ortam üzerine inşa ettiği yaşam alanıdır. Coğrafi ortam ise doğal ortam ile beşerî ortamın etkileşiminden doğan en geniş yaşam alanıdır.
- 9. Günümüzde coğrafya öğrenmenin önemini "sürdürülebilirlik" açısından nasıl açıklarsınız?** Doğal kaynakların yıllık tüketimi, Dünya ekosisteminin üretim kapasitesini aştığı için insan-doğa etkileşimini odak noktasına alan coğrafya bilimi, kaynakların dengeli kullanımı ve geleceğin planlanması için hayati önem taşır.

2. ÜNİTE: MEKÂNSAL BİLGİ TEKNOLOJİLERİ

- 10. Harita nedir?** Yeryüzünün tamamının veya bir bölümünün kuş bakışı görünümünün, belirli bir ölçek dahilinde sembolik bir dille düzleme aktarılmasıdır.
- 11. Bir harita üzerindeki sembollerin ve renklerin anlamını kesin olarak nereden öğreniriz?** Haritanın "lejant" (işaretler tablosu) bölümünden öğreniriz.
- 12. Türkiye'nin ulusal haritacılık kurumu hangisidir ve hangi bakanlığa bağlıdır?** Harita Genel Müdürlüğü (HGM) olup T.C. Millî Savunma Bakanlığına bağlıdır.
- 13. Harita Genel Müdürlüğünün sivil hayata yönelik hizmetlerinden iki tanesini belirtiniz.** Kalkınma amaçlı kamu kurumlarına harita sağlamak ve eğitim-öğretim faaliyetleri için haritalar üretmek.
- 14. HGM tarafından geliştirilen millî sanal küre ve millî haritacılık uygulamalarının adları nelerdir?** Millî sanal küre uygulaması "HGM-KÜRE", millî haritacılık uygulaması ise "HGM-ATLAS"tır.
- 15. Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) sadece fiziki coğrafyada mı kullanılır?** Hayır; CBS, mekânsal bilgileri elde etmek ve analiz etmek amacıyla hem fiziki coğrafya hem de beşerî coğrafya araştırmalarında yaygın olarak kullanılan bir tekniktir.
- 16. Uzaktan Algılama teknolojisi mekânsal veri toplamada nasıl bir avantaj sağlar?** Yeryüzüyle fiziksel temas kurmadan, uydular ve sensörler aracılığıyla geniş alanların verisini hızlı ve güncel bir şekilde toplamayı sağlar.

17. Tarihî Piri Reis Haritası'na dijital olarak hangi genel ağ adresinden ulaşılabilir? www.harita.gov.tr adresinden ulaşılabilir.

18. Coğrafi saha çalışmasına çıkmadan önce yapılması gereken ilk ve en kritik adım nedir? Ön hazırlık ve planlama aşamasıdır; bu aşamada araç-gereç belirlenir, risk analizi yapılır ve hava durumu incelenir.

19. Saha çalışmasında "Raporlama" aşamasının amacı nedir? Arazi çalışmasının sonuçlarını sunmak ve elde edilen coğrafi bulguları bir doküman haline getirmektir.

20. Bir haritada ölçeğin büyümesi (paydanın küçülmesi) haritadaki ayrıntıyı nasıl etkiler? Ölçek büyüdükçe haritadaki ayrıntı artar, gösterilen gerçek alan küçülür.

21. Siyasi haritalar hangi bilgileri sunmak amacıyla hazırlanır? Ülke sınırlarını, idari bölünüşleri ve yerleşim merkezlerinin konumlarını göstermek amacıyla hazırlanır.

22. Fiziki haritalarda yer şekillerini göstermek için hangi temel unsur kullanılır? Yükselti basamaklarını ifade eden renkler ve izohips (eş yükselti) eğrileri kullanılır.

23. Hava tahminlerinde kullanılan uydu görüntüleri hangi teknolojiye örnektir? Uzaktan Algılama (Remote Sensing) teknolojisine örnektir.

24. GPS (Küresel Konumlama Sistemi) günlük hayatta en çok hangi amaçla kullanılır? Navigasyon, konum belirleme ve ulaşım planlaması amaçlarıyla kullanılır.

25. Harita okuryazarlığı becerisi kazanan bir öğrenci haritaya baktığında neyi yapabilmelidir? Mekândaki unsurları analiz edebilmeli, konum ve yön tayini yapabilmeli ve lejant yardımıyla verileri yorumlayabilmelidir.

26. Coğrafi verilerin "sınıflandırılması" CBS sürecinin hangi aşamasında yer alır? Veri analizi ve düzenleme aşamasında yer alır.

27. Haritalarda neden standart semboller kullanılır? Mekânsal bilgilerin dil birliğini sağlamak ve haritanın dünyanın her yerinde doğru anlaşılmasını kolaylaştırmak için.

28. Saha çalışmasında hava durumuna uygun giysi seçimi neden "Ön Hazırlık" kısmında yer alır? Çalışma güvenliğini sağlamak ve arazi şartlarında verimli çalışabilmek için risk analizi kapsamında değerlendirilir.

3. ÜNİTE: DOĞAL SİSTEMLER VE SÜREÇLER

29. Hava durumu ile iklim arasındaki temel fark nedir? Hava durumu dar bir alanda kısa süreli atmosfer olaylarını, iklim ise geniş bir alanda uzun yıllar (30-50 yıl) devam eden hava olaylarının ortalamasını ifade eder.

30. Meteoroloji Genel Müdürlüğü (MGM) hangi bakanlık bünyesinde hizmet vermektedir? T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına bağlıdır.

31. MGM'nin temel görevlerinden biri olan "izleme" faaliyeti neyi kapsar? Türkiye genelinde hava gözlemleri yapmayı ve küresel bir sorun olan iklim değişikliğini izlemeyi kapsar.

32. Hava tahminleri yapılırken neden uluslararası iş birliğine ihtiyaç duyulur? Atmosferik olayların gelişimi çoğu zaman yerel değil, küresel ölçekte gerçekleştiği için dünya genelindeki istasyonlardan veri akışı gereklidir.

33. MGM'nin havacılık ve denizcilik sektörlerine özel sunduğu hizmet sayfaları hangileridir? Havacılık için "Hezarfen", denizcilik için ise "Piri Reis" sayfalarıdır.

34. İtalya'da yaşanan, altı aylık yağmurun bir buçuk günde yağması olayında kaç nehir taşmıştır? 20'den fazla nehir taşmış, sokaklar göle dönmüş ve 13 kişi hayatını kaybetmiştir.

35. Hava kütlesi nedir? Atmosferde sıcaklık ve nem özellikleri bakımından benzerlik gösteren çok geniş hava parçalarına denir.

36. Hava tahmin raporlarında kullanılan "bulutluluk" terimi neyi ifade eder? Gökyüzünün bulutlarla kaplı olma oranını (kapalılık oranı) ifade eder.

37. Radar teknolojisi hava tahminlerine nasıl bir katkı sağlar? Yağışın anlık yerini, yoğunluğunu ve hareket yönünü yüksek doğrulukla tespit ederek erken uyarı imkânı sunar.

38. Otomatik meteoroloji gözlem istasyonlarında (OMGİ) ölçülen temel unsurlar

nelerdir? Sıcaklık, bağıl nem, rüzgâr hızı/yönü, hava basıncı ve yağış miktarı.

39. İklim sistemini oluşturan beş temel bileşen hangileridir? Atmosfer, hidrosfer, kriyosfer, litosfer ve biyosfer.

40. Küresel iklim değişikliği nedir? İklimin ortalama durumunda onlarca yıl veya daha uzun süre devam eden, istatistiksel olarak anlamlı değişimlerdir.

41. Ekstrem doğa olayı ne demektir? Alışılmıyın dışında olan, nadiren görülen ve doğal süreçleri ciddi şekilde etkileyen uç değerlerdeki doğa olaylarıdır.

42. Atmosferdeki sera gazlarının aşırı artması hangi süreci tetikler? Küresel ısınmayı ve buna bağılı olarak küresel iklim değişikliğini tetikler.

43. Sıcaklık, diğere iklim elemanlarını (basınç, rüzgâr, nem) nasıl etkiler? Sıcaklık değişimi havanın yoğunluğunu ve nem taşıma kapasitesini değiştirerek basınç farklarına, rüzgârlara ve yağış oluşumuna neden olur.

44. Bağılı nem oranı %100'e ulaştığında ne gerçekleşir? Hava doyma noktasına ulaşır ve yoğunlaşma (yağış, bulut, sis vb.) başlar.

45. Alçak basınç alanlarında hava hareketinin yönü nasıldır? Hava hareketi çevreden merkeze doğrudur ve yükselici hava karakteri nedeniyle bulutluluk ve yağış ihtimali fazladır.

46. Rüzgâr her zaman hangi basınç alanından hangisine doğru eser? Yüksek basınç alanından alçak basınç alanına doğru eser.

47. "Taşkın Erken Uyarı Sistemi" hangi kurum tarafından işletilmektedir? Meteoroloji Genel Müdürlüğü (MGM) tarafından işletilmektedir.

48. İklim değişikliğinin deniz seviyeleri üzerindeki etkisi nedir? Kriyosferdeki (buz küre) buzulların erimesiyle deniz seviyeleri yükselir, kıyı ekosistemleri ve yerleşimleri risk altına girer.

49. Bir yerin iklimini belirlemek için neden en az 30-50 yıllık veriler gereklidir? Kısa süreli hava dalgalanmalarının yanıltıcı etkisini ortadan kaldırıp bölgenin uzun vadeli karakterini tespit etmek için.

50. MGM'nin kuraklık analizleri hangi sektörler için hayati önem taşır? Tarım, enerji üretimi (hidroelektrik) ve su yönetimi planlaması için.

51. Şehirlerde "Isı Adası" oluşumu iklim değişikliği ile nasıl ilişkilidir? Betonlaşma ve bitki örtüsünün azalması şehirlerde sıcaklığın kırsala göre daha fazla artmasına ve ekstrem sıcak dalgalalarının şiddetlenmesine neden olur.

52. Hava durumu ikonları (güneşli, bulutlu, yağmurlu) haritalarda neyi sağlar? Karmaşık meteorolojik verilerin halk tarafından hızlı ve kolay anlaşılmasını sağlayan sembolik bir dildir.

53. Atmosferin hangi katmanında hava olayları gerçekleşir? Su buharının neredeyse tamamının bulunduğu Troposfer katmanında gerçekleşir.

54. İklim değişikliğini izlemek neden sadece meteorolojinin değil, "Çevre ve Şehircilik" bakanlığının da konusudur? Çünkü iklim değişikliği hem bir atmosfer olayıdır hem de şehirleşmeyi ve çevresel sürdürülebilirliği doğrudan etkileyen bir krizdir.

55. Hava raporlarında belirtilen "hissedilen sıcaklık" ile "ölçülen sıcaklık" arasındaki farkın temel nedeni nedir? Havadaki bağılı nem oranı ve rüzgâr şiddetidir.

56. Küresel ısınmanın kriyosfer üzerindeki doğrudan etkisi nedir? Kalıcı kar sınırının yükselmesi ve kutuplardaki/dağlardaki buzulların hacminin azalmasıdır.

57. MGM resmî genel ağ adresinden geçmiş yıllara ait hangi rekor verilere ulaşılabilir? İllere ait ekstrem sıcaklık, yağış ve rüzgâr rekorlarına ulaşılabilir.

58. Bilgi görselleri (infografikler) iklim değişikliğiyle mücadelede nasıl kullanılır? Karmaşık bilimsel verileri görselleştirerek toplumda farkındalık yaratmak ve tedbir alınmasını kolaylaştırmak için kullanılır.

4. ÜNİTE: BEŞERİ SİSTEMLER VE SÜREÇLER

59. Nüfus coğrafyası nedir? Nüfusun özelliklerini, dağılıyını ve değişimini coğrafi ortamla etkileşimi çerçevesinde inceleyen bilim dalıdır.

- 60. Nüfusun dağılımını etkileyen en temel doğal faktörler hangileridir?** İklim koşulları (sıcaklık ve yağış), yer şekilleri (yüksekti ve eğim) ve su kaynaklarına yakınlıktır.
- 61. Nüfusun yoğun olduğu alanlar genellikle hangi beşerî faaliyetlerle ilişkilidir?** Sanayi, ticaret, ulaşım kolaylığı ve verimli tarım arazileri ile ilişkilidir.
- 62. Nüfus piramidi ne işe yarar?** Bir ülkenin nüfusunun yaş ve cinsiyet yapısını göstererek geleceğe yönelik planlama yapılmasına yardımcı olur.
- 63. Tabanı geniş bir nüfus piramidi neyi gösterir?** Doğum oranlarının yüksek olduğunu ve çocuk nüfusun toplam nüfus içindeki payının fazla olduğunu gösterir.
- 64. Demografik dönüşüm süreci neyi ifade eder?** Yüksek doğum ve ölüm oranlarının olduğu geleneksel yapıdan, düşük doğum ve ölüm oranlarının olduğu modern yapıya geçişi ifade eder.
- 65. Nüfus politikası neden uygulanır?** Nüfusun miktarını ve niteliğini, ülkenin kaynakları ve kalkınma hedefleriyle uyumlu hale getirmek için.
- 66. Nüfus artış hızını düşürmeyi amaçlayan politikaları genelde hangi ülkeler uygular?** Nüfus artış hızı ekonomik büyüme hızından çok daha yüksek olan gelişmekte olan ülkeler.
- 67. Gelişmiş ülkeler neden nüfus artış hızını yükseltmeye çalışır?** Yaşlanan nüfus karşısında iş gücü ihtiyacını karşılamak ve genç nüfus oranını korumak için.
- 68. Dünya nüfusunun tarihsel sürecindeki üç büyük sıçrama dönemi nedir?** Alet yapımı, Tarım Devrimi ve Sanayi Devrimi.
- 69. Göç olayının temel nedenleri nelerdir?** Ekonomik (iş imkânı), sosyal (eğitim, sağlık), siyasi (savaş, mübadele) ve doğal (afetler) nedenlerdir.
- 70. Aritmetik nüfus yoğunluğu nasıl hesaplanır?** Toplam nüfusun, o bölgenin yüz ölçümüne bölünmesiyle hesaplanır.
- 71. Modern nüfus sayımlarının amaçlarından biri nedir?** Sadece kişi sayısını değil; nüfusun eğitim, meslek ve yaş gibi niteliksel özelliklerini belirlemektir.
- 72. Nüfusun niteliğini artırmak ne demektir?** Nüfusun eğitim seviyesini, sağlık koşullarını ve yaşam standartlarını iyileştirmektir.
- 73. Dünya nüfusunun büyük kısmı neden Kuzey Yarımküre'dedir?** Çünkü karaların kapladığı alan Kuzey Yarımküre'de daha fazladır ve iklim koşulları yerleşmeye daha uygundur.

5. ÜNİTE: EKONOMİK FAALİYETLER VE ETKİLERİ

- 74. Ekonomik faaliyetleri etkileyen doğal faktörlerden iklimin rolü nedir?** Tarımsal ürün çeşitliliğini, hayvancılık türlerini ve ulaşım olanaklarını doğrudan belirler.
- 75. Yer şekilleri sanayi faaliyetlerini nasıl etkiler?** Engeli alanlar fabrika kurulmasını ve hammaddeye ulaşımı zorlaştırırken, düz araziler sanayi tesisi için avantajlıdır.
- 76. Beşerî faktörlerden "sermaye" ekonomik faaliyetlerde neden kritiktir?** Üretim tesislerinin kurulması, teknoloji satın alınması ve iş gücü istihdamı için gerekli temel kaynaktır.
- 77. Üretim, dağıtım ve tüketim arasındaki bağ nedir?** Bir malın üretilmesinden tüketiciye ulaşana kadar geçen ulaşım süreci (dağıtım) bu üç unsuru birbirine bağlayan bir döngüdür.
- 78. Teknolojinin tarımsal verimlilik üzerindeki etkisi nedir?** Makineleşme ve sulama teknolojileri, birim alandan alınan verimi artırarak üretimi katlar.
- 79. Pazar imkânlarının bir sanayi tesisinin yer seçimindeki önemi nedir?** Üretilen malın hızlı ve düşük maliyetle tüketiciye ulaştırılması için tesislerin büyük nüfus merkezlerine yakın kurulmasını sağlar.
- 80. Doğal kaynakların yıllık tüketimi ile ekosistem üretimi arasındaki dengesizlik neye yol açar?** Kaynakların tükenmesine ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelmesine (sürdürülebilirlik krizine) yol açar.

6. ÜNİTE: AFETLER VE SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE

- 81. Afet, tehlike ve risk arasındaki temel fark nedir?** Tehlike, zarar verme potansiyeli olan olaydır. Risk, bu tehlikenin gerçekleşme ihtimali ve yaratacağı zarardır. Afet ise bu tehlikenin gerçekleşmesi sonucu oluşan büyük yıkım ve kayıptır.
- 82. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinin resmî kayıpları ne kadardır?** 53.537 kişi hayatını kaybetmiş, 107.213 kişi yaralanmıştır.
- 83. 2020 yılında Van'ın Bahçesaray ilçesinde yaşanan çığ felaketinde kaç kişi ölmüştür?** 42 kişi hayatını kaybetmiştir.
- 84. Endonezya'daki Merapi Dağı'ndaki afet türü nedir ve can kaybı kaçtır?** Volkanik patlama afeti yaşanmış ve en az 23 kişi hayatını kaybetmiştir.
- 85. Teknolojik afetlere kaynakta verilen örnek olay hangisidir?** Hindistan'da yaşanan, 288 kişinin öldüğü ve 800'den fazla kişinin yaralandığı tren kazasıdır.
- 86. Çoklu Tehlike Erken Uyarı Sistemi'nin dört ana bileşeni nedir?** Afet risk bilgisi; Gözlem, izleme ve analiz; Uyarı yayımlama; Hazırlık ve müdahale yetenekleri.
- 87. Bütüncül Afet Yönetimi hangi aşamalardan oluşur?** Afet öncesi (hazırlık ve zarar azaltma), afet anı (müdahale) ve afet sonrası (iyileştirme) aşamalarından oluşur.
- 88. Afet ve Acil Durum Çantası ne zaman hazırlanmalıdır?** Afet riskine karşı her zaman hazır bulunmalı ve afet öncesi hazırlık aşamasında planlanmalıdır.
- 89. Meteorolojik kökenli afetlere üç örnek veriniz.** Sel, çığ, fırtına (veya ekstrem sıcaklık dalgaları).
- 90. Jeolojik ve jeomorfolojik kökenli afetler hangileridir?** Deprem, tsunami, heyelan ve volkanik patlamalar.
- 91. Orman yangınları neden "karma kökenli" afet sayılabilir?** Hem yıldırım düşmesi gibi doğal nedenlerle hem de ihmal/kasıt gibi beşerî nedenlerle çıkabildiği için.
- 92. Erken uyarı sistemlerinin temel amacı nedir?** Tehlikeyi önceden tespit edip halkı uyararak can ve mal kayıplarını minimuma indirmek.
- 93. Bir doğa olayının "ekstrem" olması her zaman bir afete yol açar mı?** Hayır; afete yol açması için insanın yerleştiği veya faaliyet gösterdiği bir alanı etkileyerek yıkım yaratması gerekir.

7. ÜNİTE: BÖLGELER, ÜLKELER VE KÜRESEL BAĞLANTILAR

- 94. Bölge kavramı coğrafyada neyi ifade eder?** Benzer doğal veya beşerî özelliklere sahip olan, bu özellikleriyle çevresinden ayrılan yeryüzü parçalarını ifade eder.
- 95. Fiziki özelliklere göre bölge belirleme kriterleri nelerdir?** İklim tipi, yer şekilleri, bitki örtüsü, toprak yapısı ve su kaynaklarıdır.
- 96. Beşerî bölge türlerine üç örnek veriniz.** Nüfus yoğunluğu bölgeleri, sanayi bölgeleri, siyasi/idari bölgeler.
- 97. Fiziki bölge sınırları ile beşerî bölge sınırlarının değişim hızı arasındaki fark nedir?** Fiziki bölge sınırları (örn. bir iklim bölgesi) çok uzun sürede değişirken, beşerî bölge sınırları (örn. bir ülkenin idari sınırı) çok kısa sürede değişebilir.
- 98. Bölge sınırlarının "esnek" olması ne demektir?** Özellikle iklim gibi doğal bölgelerin sınırlarının keskin bir çizgiyle değil, kademeli bir geçiş kuşağı şeklinde olmasını ifade eder.
- 99. Siyasi bölge sınırları zamanla nasıl değişebilir?** Ülkelerin sınırlarının değişmesi, yeni uluslararası birliklerin (örn. AB) kurulması veya ülkelerin idari yapısındaki değişikliklerle sınırları değişebilir.
- 100. Bölge belirleme kriterleri neden güncellenir?** Beşerî faaliyetlerin ve teknolojinin değişmesiyle mevcut bölgeler işlevini yitirebilir veya yeni ekonomik/sosyal ihtiyaçlar doğrultusunda yeni kriterler ortaya çıkabilir.